

Energie in Smitsveen lessen voor wijkaanpak

Het project 'Energie in Smitsveen' startte in september 2021 als samenwerkingsproject van zeven organisaties: Stichting Energie Actief Soest, gemeente Soest, het energieloket van de gemeente Soest (Duurzaam Bouwloket), woningcorporatie Portaal, welzijnsstichting Balans, Schuldhulpmaatje Soest en de Hogeschool Utrecht. Later sloot Stichting Present Soest daarbij aan. Het project werd als pilot mede gefinancierd door de Provincie Utrecht. Die pilot eindigde op 31 maart 2023. De gemeente Soest nam daarna de financiering van het project over. Enerzijds om het opgebouwde vertrouwen in de wijk Smitsveen te benutten voor een aanpak gericht op sociale cohesie. Anderzijds om de opgedane ervaringen mee te nemen naar andere wijken.

'Energie in Smitsveen' heeft laten zien dat een gezamenlijke, maar ook brede aanpak van de energietransitie mogelijkheden biedt die onbenut blijven als wegen gescheiden blijven. We hebben het dan over verbinding zoeken met bewoners, over partnerschap van maatschappelijke factoren en over samenwerking tussen beleidsterreinen. Niet voor niets is de titel van de meest recente presentaties van het project 'Energie in Smitsveen' Sociale cohesie en energietransitie: een innige omhelzing.

De uitdagingen

Op basis van onze ervaringen in Smitsveen weten we inmiddels veel meer over wat er nodig is om in gesprek te komen met mensen met een kleine portemonnee over hun bijdrage aan de energietransitie. Maar we durven de stelling wel aan dat dat niet alleen voor deze specifieke doelgroep geldt. De energietransitie staat in de breedste zin voor de uitdaging om bewoners 'mee te krijgen'. Of beter: om ze mede eigenaar te maken van de energietransitie. Te gemakkelijk denken we in termen van 'overdracht van informatie', van 'zenders en ontvangers', van 'mee laten praten'. Maar voor een zo veelomvattend en ingrijpend onderwerp (ja, tot in de woning van iedere inwoner) is dat niet de weg. Dan gaat het om het opbouwen van vertrouwen, om het luisteren naar wat leeft, om echte betrokkenheid van bewoners, om ontmoetingen

en een plek waar bewoners terecht kunnen. En het vraagt om samenwerking van het brede Soester maatschappelijk veld.

De lessen

Op al deze punten zijn in Smitsveen lessen geleerd. Smitsveen is zeker geen doorsneewijk in Soest. Maar wel een wijk waar diversiteit en een laag gemiddeld inkomen leiden tot een serieuze uitdaging als het gaat om maatschappelijke saamhorigheid. Juist daarom zijn de lessen in Smitsveen relevant. Niet zo zeer als blauwdruk. Want iedere wijk is anders. Maar wel als 'inspiratiebron' en 'leerschool'.

Wat zijn de geleerde lessen?

De belangrijkste les? Beschouw een wijkaanpak als een proces van koppelkansen. Breng organisaties en mensen bij elkaar om samen vast te stellen waar de kansen liggen in de wijk. Dat kan heel goed betekenen dat je de energie-insteek loslaat en iets oppakt wat bewoners bezig houdt. Er zal altijd ruimte zijn voor aandacht voor het energievraagstuk. Zeker nu de energieprijzen een thema zijn in iedere woning. Laat ieder doen wat hij/zij leuk vindt (wijkbewoners) of wat zijn kerntaak is (organisaties). En kijk hoe je daar samen meer van kan maken dan alleen, hoe je elkaar daarmee kunt helpen. Daarbij geldt in ieder geval:

- ☺ Wees geduldig en nieuwsgierig. Wat leeft er in deze wijk? Wie zijn er actief (organisaties en individuen), Wat brengt mensen samen? (De hoge energieprijzen kan in veel gevallen zo'n bindmiddel zijn!).
- ☺ Weet wat bewoners nodig hebben om in beweging te komen?
  - Vertrouwen
  - Professionele ondersteuning
  - Lokaal advies (coaches, fysiek energieloket)
  - Geld
  - Voorbeelden

Wat zijn de bedreigingen

Eén van de belangrijkste lessen in Smitsveen is dat je elkaar moet vertrouwen. En zoals iedereen weet: vertrouwen komt te voet en gaat te paard.

- ☺ Haast is een slechte raadgever. En... het is niet nodig. 2050 is nog ver weg. Stippel geen inhoudelijk traject uit, maar een procesmatig traject. Wanneer is welke wijk aan de beurt? Neem de tijd.
- ☺ Respect is een belangrijke raadgever. In de koppelkanssessies (van de partners in het project) Smitsveen kwam iedereen lachend binnen en ging lachend weg. Ook als er harde noten werden gekraakt. Totdat één van de partners onevenredig onder vuur kwam. Het uitgangspunt moet zijn dat iedereen binnen zijn mogelijkheden het maximale doet. Daarbij past wel een kritische benadering, maar geen verwijten.
- ☺ Geld kan een spijtzwam worden. Want er komt zeer waarschijnlijk heel veel geld vrij voor de energietransitie. En als er veel geld vrij komt...
  - ... dan gaan we erom vechten. Doe het niet. Bekijk samen wat je wilt en bekijk dan wie dat het beste kan. Gebruik het geld om dat mogelijk te maken en mobiliseer dan als eerste het lokale veld. Professioneel en vrijwillig. En zorg dat de bewoners de eigenaars zijn en de professionals de ondersteuners,
  - ... dan komen er (nieuwe) commerciële partijen op 'de markt'. Met mooie beloften over effectieve en goedkope aanpakken. Ze zijn nodig, maar laat ze niet het lokale traject overnemen.

Aanbevelingen voor een gemeentelijke aanpak

Vanuit onze ervaringen en lessen geven we een aantal aanbevelingen voor gemeenten.

- ☺ Maak een planning voor een wijkaanpak. Niet om wijkbewoners te vertellen wat ze te wachten staat, maar om met ze in gesprek te gaan.

- ☺ Organiseer in elke wijk ontmoetingen. Ga naar de bewoners toe, bijvoorbeeld met een tent en ga daar het gesprek aan. Beperk het gesprek niet op voorhand tot energie. De problemen en vragen liggen vaak op heel andere punten dan je verwacht. Haal op wat bewoners bezig houdt. Laat dit meewegen in eventueel te maken keuzes, zodat er draagvlak is voor maatregelen die getroffen moeten worden.
- ☺ Benut voor deze 'ophaalontmoetingen' de kracht van de vele lokale partijen en bewonerscomités die, elk op hun eigen manier, contact hebben met de inwoners van een wijk. Kijk hoe er verbindingen kunnen worden gelegd om bepaalde doelen te bereiken. Start daarom met een koppelkanssessie met alle die relevante partijen om in beeld te krijgen wat ze kunnen en willen betekenen. Het gaat dan om personele inzet, maar ook om praktische inzet (bakfiets, open huis, energieloket, ...)
- ☺ Zorg voor professionele ondersteuning. Vanuit de lokale partners, maar ook door per wijk een projectsecretaris aan te stellen, liefst een bewoner uit de wijk. Die wordt ondersteuner van de bewoners en verbindingpersoon naar de lokale partners.
- ☺ Doe er alles aan wijkbewoners zelf in beweging te krijgen. Zorg daarom ook voor een 'Fonds' voor kleine maatregelen (als de landelijke regelingen stoppen). De ervaring leert dat een eerste stap vaak wordt gevolgd door volgende. En probeer een zo divers en representatief mogelijke groep wijkbewoners 'in the lead' te laten zijn. Laat het de taak zijn van de projectsecretaris dit te ondersteunen.
- ☺ Zorg voor transparantie. Hoe opener het gesprek kan zijn, hoe beter. Maar als er al keuzes zijn gemaakt, wees daarover dan transparant. Geef als gemeente aan waar we op termijn (2050) naar toe moeten om iedereen van energie te kunnen voorzien en van verwarming. Geef inzicht in welke voor- en nadelen verbonden zijn aan mogelijke keuzes. Zorg ook dat duidelijk wordt dat gemaakte keuzes consequenties hebben voor alle bewoners van de wijk en in een aantal gevallen bindend zullen zijn.
- ☺ Zie commerciële initiatieven als mogelijkheid, maar laat ze niet bepalen welke kant het op moet. Ze maken geen onderdeel uit van de besluitvorming, maar kunnen wel behulpzaam zijn bij de uitvoering. Zorg dat dan duidelijk is dat ze onderdeel zijn van de gezamenlijke afspraken (denk aan de aanwezigheid van de wijkten bij uitvoering van maatregelen).